

امام رضا علیه السلام

امام رضا (علیه السلام) هشتمین امام شیعیان و دهمین تن از [چهارده معصوم](#) (علیهم السلام) است.

فهرست مندرجات

- ۱ - مشخصات امام رضا
- ۲ - امام رضا یکی از مصادیق آیه تطهیر
- ۳ - اخلاقیات امام رضا
 - ۳.۱ - زهد و بندگی
 - ۳.۲ - فروتنی
 - ۳.۳ - علم
 - ۳.۴ - سخاوت
 - ۳.۵ - فصاحت و بلاغت
- ۴ - امامت امام رضا
 - ۴.۱ - مستندات امامت امام رضا
 - ۴.۲ - مدت امامت امام رضا
- ۵ - خلفای معاصر امام رضا
- ۶ - دوران امام رضا
 - ۶.۱ - فعالیت امام رضا در زمان ولایت عهدی
 - ۶.۲ - انگیزه مأمون از ولایت عهدی امام رضا
 - ۶.۳ - شروط امام رضا برای پذیرفتن ولایت عهدی
- ۷ - زمان شهادت امام رضا
- ۸ - عناوین مرتبط
- ۹ - پانویس
- ۱۰ - منبع

مشخصات امام رضا

نام مبارکش علی می باشد و به سال ۱۴۸ ه.ق در [مدینه](#) به دنیا آمد. [پدر](#) ارجمنش [موسی بن جعفر](#) (علیه السلام) [امام هفتم](#) است و مادرش، [نجمه](#) - ام البنین. مشهورترین لقبش رضا است و کنیه اش ابوالحسن. [۱] مصنفات، شیخ مفید، ج ۱۱، ص ۲۴۷، تحقیق حسین استاد ولی و علی اکبر غفاری، قم، مؤسسه نشر اسلامی، چپ اول، ۱۴۱۳ ه.ق.

امام رضا یکی از مصادیق آیه تطهیر

امام رضا (علیه السلام) در شمار کسانی است که [خداوند](#) در [آیه تطهیر](#) فرموده است آنان را از هر [عیب](#) و نقصی پیراسته‌ام. از این رو، او نیز همانند دیگر امامان (علیه السلام) سرشتی قدسی و منزّه داشت و از ردیلت‌های اخلاقی دور بود.

اخلاقیات امام رضا

مشهور است که برجستگی‌های اخلاقی آن [امام](#) هم (علیه السلام) عبارت بوده‌اند از:

حضرت علی بن موسی (علیه السلام) در بی‌رغبتی به دنیا و **بندگی** خدا، جهد فراوان داشت. در پیش چشم **مردم**، آراسته بود و در **خلوت**، ساده زیست و زاهد. **زین** مبارکش همواره به **تلاوت قرآن** بود و **روزه** بسیار می‌گرفت و عبادتی فراوان داشت.

[۲] [عیون اخبار الرضا، صدوق، ج ۱، ص ۱۹۸.](#)

[۳] [عیون اخبار الرضا، صدوق، ج ۱، ص ۱۹۲.](#)

[۴] [عیون اخبار الرضا، صدوق، ج ۱، ص ۱۹۲.](#)

← فروتنی

در برابر مردم بسیار فروتن بود. هیچ‌گاه با کسی تندی نکرد و کلام کسی را نبرید و پایش را هنگام نشستن پیش کسی دراز نکرد یا به **دیوار** تکیه نداد.

[۵] [عیون اخبار الرضا، صدوق، ج ۱، ص ۱۹۷.](#)

[۶] [عیون اخبار الرضا، صدوق، ج ۱، ص ۱۹۷.](#)

[۷] [عیون اخبار الرضا، صدوق، ج ۱، ص ۱۹۷.](#)

← علم

دانش امام رضا (علیه السلام) را نمی‌توان با کسی از مردمان زمانه‌اش به قیاس نهاد. فضل و برتری علمی‌اش همواره در مناظراتی که با علما و بزرگان دیگر ادیان و فرق برگزار می‌شد، **آشکار** بود و هیچ‌کس نتوانست نکته‌ای بدو آموزد یا خرده‌ای علمی از او گیرد.

← سخاوت

امام رضا (علیه السلام) همچون پدران پاک خویش در این **صفت** شهره **دوست** و **دشمن** بود. یک بار در **روز عرفه** همه دارایی خویش را بخشید. اصحاب با شگفتی تمام پرسیدند، آیا چنین بخششی روا است؟ فرمود: «نه تنها روا است که **غنیمت** است؛ غنیمتی برای کسب **اجر** و **ثواب** و **کرامت**»

[۸] [منقب آل ابی طالب، ابن شهر آشوب، ج ۳، ص ۴۷۰.](#)

← فصاحت و بلاغت

چون امام رضا (علیه السلام) در تشریح و **بین** موضوعی لب به **سخن** می‌گشود، هر شنونده‌ای را به **سکوت** وامی‌داشت و بر هر کسی اثر می‌نهاد. او نیز همچون پدران پاکش بسیار فصیح و بلیغ بود.

امامت امام رضا

مقام امامت تنها با نصب الهی ثابت می‌شود و دست بندگان از تعیین کسی به عنوان امام کوتاه است. امام رضا (علیه السلام) به نصب الهی به **امامت** رسیده است و بر این حقیقت احادیثی که از **پیامبر اسلام** (صلی الله علیه وآله) و دیگر بزرگان **معصوم** رسیده‌اند، **گواهی** می‌دهند.

← مستندات امامت امام رضا

از این احادیث است **حدیث** مشهور جابر که بنابر آن، **پیامبر** (صلی الله علیه وآله) فرموده است، هشتمین **خلیفه** من و امام **مسلمانان**، علی بن موسی است.

[۹] [کمال الدین و تمام النعمة، صدوق، ج ۱، ص ۲۵۳.](#)

همچنین روایاتی فراوان از **امام هفتم** (علیه السلام) نقل کرده‌اند که امام پس از ایشان، **فرزند** گرامی‌اش، علی (علیه السلام) است.

[۱۰] [اعلام الوری باعلام الهدی، طبرسی، ص ۳۰۳-۳۰۹، تصحیح و تعلیق علی اکبر غفاری، بیروت، دار المعرفه، ۱۳۹۹ ه. ق.](#)

[۱۱] [حضرت رضا \(ع\)، ص ۴۷-۵۰، تهران، انتشارات مفید، ۱۳۵۵ ه. ش.](#)

افزون بر این، فضیلت‌ها و منقبت‌های بی‌شماری آن امام همام (علیه السلام) بر امامت او گواهی می‌دهند.

[۱۲] [الاتحاف بحب الاشراف، ص ۱۵۵ و ۱۵۶.](#)

← منت امامت امام رضا

امام رضا (علیه السلام) حدود بیست سال

[۱۳] [الاتحاف بحب الاشراف، ص ۲۰۳-۱۸۳.](#)

امامت مسلمانان را بر عهده داشت که هفده سال آن را در **مدینه** و سه **سال** را در **خراسان** به سر برد.

خلفای عباسی معاصر آن امام معصوم (علیه السلام) سه تن بودند:

۱. هارون؛
۲. محمد امین؛
۳. عبدالله مأمون.

دوران امام رضا

از عهد امام رضا (علیه السلام)، عصر جدیدی از شکوفایی و بالندگی فرا روی شیعه پدیدار گشت و این به سبب کوشش‌ها و رنج‌های امامان پیشین بود. پدید آمدن پایگاه‌های عظیم مردمی شیعه‌گرا از پیامدهای این کوشش‌ها بود. شیعیان به نیرویی رسیده بودند که می‌توانستند حکومت را در دست گیرند. اما این وضعیت، حاکمان عباسی را به هراس انداخت و به چار مجویی واداشت. واگذاری منصب و لایت عهدی به امام رضا (علیه السلام) از چاره‌هایی بود که برای گریز از خطر شیعه یافتند. بدین سان، می‌توان دوران امامت امام رضا (علیه السلام) را به دو دوره پیش و پس از ولایت‌عهدی تقسیم کرد. مدت امامت ایشان پیش از پذیرش ولایت عهدی، هفده سال بود که ده سال از این سال‌ها را در عصر هارون، پنج سال را در عصر امین و دو سال را در عهد مأمون و در مدینه سپری کرد.

چون پدر گرامی‌اش به شهادت رسیده، در مدینه بود و رسیدگی به امور شیعیان را آغاز کرد. شاگردان پدر را پیرامون خویش گرد آورد و به تعلیم معارف نلب دینی پرداخت. در این سال‌ها شیعیان بهره‌ها از او برگرفتند و هدایات‌ها یافتند و معارف دینی نشو و قوام و دوام پیدا کردند. شخصیت ممتاز و برجسته امام در مدینه چنان جلوه می‌نمود که سراسر حجاز آن روزگار در همه مسائل مادی و معنوی خویش از او مند می‌گرفت.

← فعالیت امام رضا در زمان ولایت عهدی

یکی از فعالیت‌های امام (علیه السلام) در این دوران آن بود که به شهرهای متعددی سفر کرد و مردم را به دیدار خویش برخوردار ساخت. آن امام همام (علیه السلام)، پیش از سفر، کسانی را به مقصد می‌فرستاد تا مردم را آگاه کنند و مقدمات سفر را آماده سازند. این تدبیر امام موجب می‌گشت که کسان بیش‌تری از وجود امام بهره‌مند شوند و از آن سو نیز حکومت به هراسی بیش‌تر افتد.

- ۱۴۱] پیشوایان، ص ۲۲۸.
- ولایت‌عهدی امام رضا (علیه السلام) سه سال
- ۱۴۵] پیشوایان، ص ۲۰۳-۲۰۱.
- طول کشید که همه آن در عصر مأمون بود.

← انگیزه مأمون از ولایت‌عهدی امام رضا

مأمون برای فریب مردم و در حقیقت نظارت بیش‌تر بر امام (علیه السلام)، ایشان را به بابتخت خویش آورد و واداشت تا منصب ولایت‌عهدی را بپذیرد.

۱۴۱] مقاتل الطالبيين، اصفهانی، ابوالفرج، ص ۴۵۵.

مأمون از این کار چند هدف را پی می‌جست:

- الف. رضای ساختن شیعیان؛
- ب. فروکش ساختن قیام‌های علویان؛
- ج. استوار کردن پایه‌های حکومت خویش از گذر ربط آن به امام رضا (علیه السلام)؛
- د. ترساندن و تنبیه عباسیان متمرد؛
- ه. لگهار ساختن شخصیت معنوی امام (علیه السلام) به آلودگی‌های حکومت.
- ۱۴۷] شیعه در اسلام، ص ۲۱۲، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۲ ه. ش.
- ۱۴۸] تحلیلی از زنگانی امام رضا، ص ۹۸-۱۰۰.

← شروط امام رضا برای پذیرفتن ولایت عهدی

هر چند امام رضا (علیه السلام) چاره‌ای جز پذیرفتن ولایت‌عهدی در پیش نداشت، اما شرط‌هایی برای آن نهاد که مأمون را در رسیدن به اهداف خویش ناکام ساختند. شرط‌های امام (علیه السلام) این بود که:

۱. در امر و نهی حکومت دخالت نکند؛
۲. فتوا ندهد؛
۳. قضاوت نکند؛
۴. در عزل و نصب شرکت نجوید؛
۵. امور و سنن دینی را جابه‌جا نکند.
- ۱۴۹] کشف الغمّه، اربلی، ابن ابی الفتح، ج ۳، ص ۶۹.

در نظر تاریخ نگاران، بر نهادن چنین شرط‌هایی برای حکومت از پذیرفتن ولایت‌عهدی، ناگوارتر بود؛ زیرا از نامشروع بودن حکومت حکایت می‌کردند و اینکه امام رضا (علیه السلام) به دخالت در چنین حکومتی ریخت نشان نمی‌دهد.

از سوی دیگر امام (علیه السلام) فرصتی یافت تا به وظایف آسمانی خویش با فراغ بال بیش‌تری بپردازد و از جمله، با علما و بزرگان به مناظره بنشیند و حتی شخص مأمون را در مناظره شکست دهد و او را مجبور به اظهار عجز کند. برگزاریدن نماز پرشکوه عید فطر به امامت امام رضا (علیه السلام) که مأمون چاره‌ای ندید جز آنکه اقامه نماز را در همان

آغاز ممنوع سازد و [نماز باران امام](#) (علیه السلام) که به بارش [باران](#) انجامید و [آتش محبت](#) ایشان را بیش از پیش در [دل](#) مشتاقان شعلهور ساخت، از فعالیت‌های این دوره است.

زمان شهادت امام رضا

مأمون که به دست خود، کار را بر خویش سخت کرده و به اهداف خویش نیز نرسیده بود، تصمیم بر [قتل](#) امام رضا (علیه السلام) گرفت و به سال ۲۰۳ هـ. آن امام همام را در پنجاه و پنج سالگی به [شهادت](#) رساند.
[مرقد مطهر](#) امام رضا (علیه السلام) در [مشهد مقدس](#) جای دارد.
[۲۰] تاریخ التمدن الاسلامی، ج ۴، ص ۱۶۹.
[۲۱] امام رضا، ص ۴۰۲.

عناوین مرتبط

[امام علی علیه السلام](#) • [امام حسن علیه السلام](#) • [امام حسین علیه السلام](#) • [امام سجاد علیه السلام](#) • [امام محمد باقر علیه السلام](#) • [امام صادق علیه السلام](#) • [امام کاظم علیه السلام](#) • [امام علی النقی](#)
[علیه السلام](#) • [امام حسن عسکری علیه السلام](#) • [امام مهدی علیه السلام](#)

پانویس

۱. [↑](#) مصنفات، شیخ مفید، ج ۱۱، ص ۲۴۷، تحقیق حسین استاد ولی و علی اکبر غفاری، قم، مؤسسه نشر اسلامی، چاپ اول، ۱۴۱۳ هـ. ق.
۲. [↑](#) [عیون اخبار الرضا، صدوق، ج ۱، ص ۱۹۸.](#)
۳. [↑](#) [عیون اخبار الرضا، صدوق، ج ۱، ص ۱۹۲.](#)
۴. [↑](#) [عیون اخبار الرضا، صدوق، ج ۱، ص ۱۹۲.](#)
۵. [↑](#) [عیون اخبار الرضا، صدوق، ج ۱، ص ۱۹۷.](#)
۶. [↑](#) [عیون اخبار الرضا، صدوق، ج ۱، ص ۱۹۷.](#)
۷. [↑](#) [عیون اخبار الرضا، صدوق، ج ۱، ص ۱۹۷.](#)
۸. [↑](#) [مناقب آل ابی طالب، ابن شهر آشوب، ج ۳، ص ۴۷۰.](#)
۹. [↑](#) [کمال الدین و تمام النعمه، صدوق، ج ۱، ص ۲۵۳.](#)
۱۰. [↑](#) اعلام الوری باعلام الهدی، طبرسی، ص ۳۰۳-۳۰۹، تصحیح و تعلیق علی اکبر غفاری، بیروت، دار المعرفة، ۱۳۹۹ هـ. ق.
۱۱. [↑](#) حضرت رضا (ع)، ص ۵۰-۴۷، تهران، انتشارات مفید، ۱۳۵۵ هـ. ش.
۱۲. [↑](#) [الاتحاف بحب الاشراف، ص ۱۵۵ و ۱۵۶.](#)
۱۳. [↑](#) [الاتحاف بحب الاشراف، ص ۲۰۳-۱۸۳.](#)
۱۴. [↑](#) [پیشوایان، ص ۲۲۸.](#)
۱۵. [↑](#) [پیشوایان، ص ۲۰۳-۲۰۱.](#)
۱۶. [↑](#) [مقاتل الطالبین، اصفهانی، ابو الفرج، ص ۴۵۵.](#)
۱۷. [↑](#) [شیعه در اسلام، ص ۲۱۲، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۲ هـ. ش.](#)
۱۸. [↑](#) [تحلیلی از زنگانی امام رضا، ص ۹۸-۱۰۰.](#)
۱۹. [↑](#) [کشف الغمّه، اربلی، ابن ابی الفتح، ج ۳، ص ۶۹.](#)
۲۰. [↑](#) [تاریخ التمدن الاسلامی، ج ۴، ص ۱۶۹.](#)
۲۱. [↑](#) امام رضا، ص ۴۰۲.

منبع

[بژ و هشکده تحقیقات اسلامی، کتب فر هنگ شیعه، ص ۱۱۵-۱۱۸.](#)

رده‌های این صفحه: [امام رضا](#) | [امامت امام رضا](#) | [تاریخ معصومان](#) | [درگذشتگان سال 203 \(قمری\)](#) | [سیره امام رضا](#) | [شهادت امام رضا](#)